

Jarosław Łachnik

(Uniwersytet Warszawski,
e-mail: j.lachnik@uw.edu.pl)

ORCID: 0000-0001-5169-3159

NOWE SŁOWNICTWO ZWIĄZANE Z JEDZENIEM – NA MATERIALE OBSERWATORIUM JĘZYKOWEGO UW. PRÓBA REKONSTRUKCJI STRUKTURY POLA TEMATYCZNEGO

Niniejszy artykuł dotyczy neologizmów zebranych w słowniku Obserwatorium Językowego Uniwersytetu Warszawskiego (dalej OJ UW) należących do pola tematycznego JEDZENIE. Głównymi zadaniami będzie udzielenie odpowiedzi na pytanie, jakie neologizmy należą do tego pola, a także próba uporządkowania tych neologizmów w jego obrębie. Punkt dojścia będzie stanowiła interpretacja analizowanego słownictwa z perspektywy antropocentrycznej – posługującego się nim człowieka.

Jako tło przyjęto fragment klasyfikacji przeprowadzonej dla słownictwa współnoodmianowego przez Andrzeja Markowskiego w pracy *Leksyka wspólna odmianom polszczyzny* [Markowski 1990]. Taki wybór został dokonany celowo. W miarę porównywalna wydaje się liczba jednostek (kilkaset jednostek: 460 zakwalifikowanych do pola przez A. Markowskiego i 293 wyodrębnione w słownictwie najnowszym). W koncepcji A. Markowskiego bardzo silnie podkreśla się antropocentryzm słownictwa, który jest także uderzający w wypadku słownictwa najnowszego. Wydawało się ponadto, że wybór takiego punktu odniesienia pozwoli najlepiej wydobyć ewentualne kontrasty między słownictwem najbardziej ustabilizowanym, ugruntowanym w języku II połowy XX wieku, a słownictwem najnowszym, najbardziej nieustabilizowanym w polszczyźnie XXI wieku, dopiero wykształcającym się na naszych oczach – między „szarą warstwą języka” [Markowski 1992, 24] a wyrazami niejednokrotnie żartobliwymi, w dużej mierze oceniającymi, niosącymi wartości i emocje. Interesujące wydaje się to, jak te dwie grupy słownictwa wypełniają to samo pole tematyczne, jakie podpole są szczególnie dociążone w obydwu wypadkach, a gdzie występują największe różnice.¹

¹ Ze stosowanych przez badaczy terminów (*pole tematyczne, pole semantyczne, pole pojęciowe, pole leksykalne, pole leksykalno-semantyczne* [por. np. Miodunka 1980; Cygal-Krupa 1986; Markowski 1990, 2012; Witaszek-Samborska 2005; Batko-Tokarz 2008, 2019] wybieram ten pierwszy, ponieważ wydaje mi się najbardziej pojemny i najmniej uwikłany w rozróżnienia specjalistyczne. Niekiedy posługuję się terminem *nadpole JEDZENIE* (gdy rzeczownik

1. DOBÓR MATERIAŁU

Przeanalizowane jednostki pochodzą ze słownika neologizmów zamieszczonego na stronie *Obserwatorium Językowe UW. Najnowsze słownictwo polskie* (nowewyrazy.uw.edu.pl/lista-hasel.html). Słownik notuje poszczególne jednostki, podaje ich definicje, przykłady użycia, a czasami także inne informacje (np. dotyczące pochodzenia jednostki, wymowy, wartości gramatycznej – te elementy pojawiają się jednak dość nieregularnie), np.:

HASŁO: **superfood**

WYMOWA: *superfud*

DEFINICJA: «nieprzetworzone pokarmy lub składniki potraw, które uchodzą za szczególnie odżywcze i mają pozytywnie wpływać na zdrowie i samopoczucie»

INFORMACJA GRAMATYCZNA: *rzecz. m żywotny lub rzeczowy ndm lub odm, lp. D. superfoodu, Ms. superfoodzie, lm M. superfoods lub superfoody, D. superfoodsów lub superfoodów albo MDCBNMs. Superfoods*

PRZYKŁADY UŻYCIA: *Super może być zarówno rodzimy czosnek, jak i egzotyczne jagody goji – lista produktów zaliczanych do **superfoods** jest superdługa* (newsweek.pl).

*Nie ma jednego kryterium, za pomocą którego można stwierdzić, co **superfood** jest, a co nie jest* (klaudynahebda.pl).

*Moda na **superfoods** jest całkiem pozytywnym zjawiskiem, ale wbrew pozorom nie jest to tak nowa rzecz, jak mogłoby się wydawać* (krytykakuulinarna.com).

*Chia robi zawrotną karierę, podobnie jak inne **superfoody**, które wdzierają się na nasz rodzimy rynek* (runaddict.pl).

*Do grona **superfoodsów** zalicza się także naturalne pokarmy wykazujące się działaniem przeciwbakteryjnym, przeciwgrzybiczym oraz analogicznym do antybiotyków* (weganizator.pl).

DODATKOWE INFORMACJE: <ang.>

WIZUALIZACJE: Zobacz w grafice Google

DATA: Rejestracja hasła: 19.10.2016, 13.46, ostatnia aktualizacja hasła: 02.11.2017, 05.00

AUTOR: Agnieszka Kostrowiecka

REDAKTOR: Jan Burzyński

pole stosuję w odniesieniu do podzbiorów leksykalnych wyróżnionych w obrębie analizowanego zbioru). Same te podzbiory (a zwłaszcza podzbiory wyróżnione jeszcze głębiej – w ich obrębie) – nazywam *podpolami*, a czasem także – ze względów stylistycznych – *kategoriami pola*.

W słowniku odnotowano jednostki neologiczne (precyzyjniej: jednostki, co do których można wysunąć uzasadnioną hipotezę o ich neologiczności) pojawiające się w polszczyźnie po 2000 r. (taką cezurę przyjęto w zespole redakcyjnym tego słownika²). Jednostki te nie występują w dużych słownikach papierowych sprzed 2000 r. Zostały one jednak dodatkowo zweryfikowane: odrzucono te, które w NKJP mają poświadczenia przed 2000 r. (np. *caffè latte* – poświadczenie w 1935 r., Maria Kuncewiczowa, *Cudzoziemka*³). Analizowane jednostki nie występują także w NFJP. Odrzucono jednostki, które – choć nie pojawiły się w słownikach języka polskiego, NKJP ani NFJP – są znane starszym użytkownikom języka i co do których można założyć, że funkcjonowały w polszczyźnie w latach dziewięćdziesiątych, a nawet osiemdziesiątych XX wieku, choć w tej chwili trudno bezsprzecznie to udowodnić⁴ (np. *żarełko*, *zupka chińska*).

Zwróćmy uwagę, że słownik OJ UW nie stanowi zamkniętego reprezentatywnego zbioru współczesnych neologizmów polskich. Słownik ma charakter społecznościowy (crowdsourcingowy), a więc większość jedno-

² W skład pierwszego zespołu wchodził m.in.: Mirosław Bańko (opiekun projektu), Maciej Czeszewski, Jan Burzyński, Kacper Nosarzewski, Rafał Tondera, Agnieszka Kostrowiecka i inni. Drugi zespół stanowią: Katarzyna Kłosińska, Agata Hącia, Barbara Pędzich, Mateusz Adamczyk, Kaja Kiełpińska, Dagmara Banasiak oraz Jarosław Łachnik. Cezurą przyjętą przez ten zespół jest data wydania *Uniwersalnego słownika języka polskiego* (rok 2003), jednak w witrynie znajdują się neologizmy wcześniejsze (odnotowane przez pierwszy zespół, dlatego właśnie tę wcześniejszą datę przyjmuje). Z faktu, że materiał był opracowywany przez dwa zespoły wynika jego swoista dwoistość leksykograficzna: hasła dodane przez pierwszy zespół są definiowane tradycyjnie (klasyczne typy definicji występujące w SJPDor), a definicje haseł dodanych przez zespół drugi mają charakter metajęzykowy i kontekstowy (por. ISJP). Wynika to z faktu, że drugi zespół przygotowuje nowy słownik, oparty już na nowych założeniach (*obserwatorium-jezykowe.uw.edu.pl*; o wstępnych założeniach metodologicznych przedsięwzięcia – por. [Hącia i inn. 2001a i 2001b]).

³ – *Wyobraźcie sobie. Weszłam do latterii. Zgłodniałam czegoś, kazałam dać *caffè latte con burro*. (Im zawsze trzeba tego *burro* przypomnieć, myślą, że każdy będzie jak *zebrak suche bułki jadł*.) [nkjp.pl/poliqarp/nkjp300/query/9/]. Zwróćmy uwagę, że ten przykład wcale nie pokazuje, jakoby wyrażenie *caffè latte* było rozpowszechnione w polszczyźnie przed rokiem 2000. Można odnieść wrażenie, że występuje ono tutaj na zasadzie egzotycznego wyrazu – cytatu (*caffè latte con burro*), a brak poświadczeń późniejszych – sprzed 2000 r. Gdyby w tej chwili rozpowszechniło się w polszczyźnie słowo *latteria*, też chyba uznalibyśmy je za neologizm mimo tego poświadczenia. Jednak dla zachowania czystości metodologicznej odrzucam jednostkę *caffè latte*. Pozostawiam jednak wyderiwowany z niego już na gruncie polszczyzny neologizm *latte* (o tym samym znaczeniu, wł. 'mleko').*

⁴ Posiłkuje się tutaj wiedzą zdobytą podczas wywiadów z użytkownikami polszczyzny, o których można powiedzieć, że w tamtym okresie używali języka świadomie.

stek została zgłoszona przez użytkowników języka, a opracowana przez redaktorów. Nie jest to więc próba całościowa ani reprezentatywna [więcej na ten temat: Hącia i in. 2021]. Jednak ta cecha słownika ma także zaletę – rejestruje on neologizmy zauważone i uznane za warte odnotowania przez niejęzykoznawców, a (prawdopodobnie bardziej świadomych) zwykłych użytkowników języka.

Materiał zgromadzony w słowniku OJ UW stanowi (na użytek tego badania) w zasadzie zamkniętą (ograniczoną fizycznie) całość. Co do zasady nie uzupełniam go o nowe neologizmy związane z jedzeniem. Jedynym wyjątkiem jest sytuacja, w której pojawiają się inne neologizmy z danego gniazda słotwórczego (lub pary powiązanej synchronicznie słotwórczo). Przykładowo: słownik notuje neologizmy *celiaczka* i *celiak*, nie notuje jednak wyrazu *celiakia* (USJP: «choroba niemowląt i małych dzieci, spowodowana nadwrażliwością na gluten występujący w zbożach, objawiająca się wyniszczającymi organizm biegunkami»), który dodaje.⁵ Podobnie: skoro pojawiają się synonimy *feeder* i *wypasacz* («mężczyzna, który dąży do doprowadzenia swojej partnerki do stanu chorobliwej otyłości, w którym jej życie i funkcjonowanie stanie się w pełni zależne od niego»), dodaję funkcjonującą w polszczyźnie nazwę zjawiska: *feederizm*,⁶ podobnie jak obok wyrazów *jedzenioliczka* i *jedzenioliczek* notowany jest neologizm *jedzeniolicizm*). Oczywiście nie zawsze będziemy mogli liczyć na taką analogię. Notowaną przez słownik parę *drunkoreksja*⁷ – *drunkorektyk* możemy uzupełnić o oczywistą (i funkcjonującą) nazwę żeńską *drunkorektyczka* (w słowniku OJ UW odnotowano dublet synonimiczny *alkorektyczka*). Zanotowanej pary wyrazów *manoreksja*⁸ i *manorektyk* nie możemy jednak wzbogacić analogiczną nazwą żeńską *manorektyczka* ze względu na znaczenie leksemu bazowego.

⁵ Wyraz nie jest notowany przez DJPDor ani SJPSz, jest notowany przez ISJP, USJP, WSJP z kwalifikatorem *med.* i SJP PWN bez tego kwalifikatora. Zdaje sobie sprawę z tego, że słowo istniało w polszczyźnie zdecydowanie przed 2000 r., jednak za neologiczność tego słowa – według mnie – nie odpowiada samo jego istnienie, ale przejście z języka medycznego do tekstów dostępnych powszechnie, można by powiedzieć umownie: do języka ogólnego – w związku ze wzrostem zainteresowania odżywianiem i problemami z nim związanymi wśród przeciętnych użytkowników polszczyzny; słowo byłoby zatem tradycyjnie opisywanym zapożyczeniem wewnętrznym [por. Markowski 2012, 153], w innym ujęciu – neologizmem o nowym zasięgu (neologiczność jednostki polegałaby na zmianie zasięgu i frekwencji tekstowej) [por. Hącia i in. 2021a].

⁶ „Szukam grubaski, którą będę mógł paść”. **Feederizm** to fetysz, którego wielu nie może zrozumieć [https://natemat.pl/247667,im-grubsze-tym-lepsze-kim-sa-feedersi-i-co-ich-podnieca].

⁷ «anoreksja połączona z alkoholizmem, polegająca na częstym zastępowaniu posiłków alkoholem; alkoreksja» [Wszystkie definicje, o ile nie zanotowano inaczej, podaję za słownikiem OJ UW: nowewyrazy.uw.edu.pl].

⁸ «anoreksja dotycząca mężczyzn»

Zupełnie wyjątkowo uzupełniam ten zbiór o wyrazy jeszcze nieopublikowane w słowniku OJ UW,⁹ ale już przygotowane do publikacji, jeśli bardzo silnie znaczeniowo wiążą się z opisywanym polem (np. *dekadencki* «o potrawach i napojach, często rzadkich, egzotycznych: pyszny, niezwykle smaczny, wysmakowany, wyjątkowy, wspaniały»).

W badaniu nie biorę pod uwagę odnotowanych wariantów ortograficznych tej samej jednostki (np. warianty *food porn* i *foodporn* traktuję jak jedną jednostkę, podobnie *food pornowy* i *foodpornowy*). Ostatecznie materiał leksykalny obejmuje 293 jednostki neologiczne z pola tematycznego JEDZENIE.

2. GRANICE POLA LEKSYKALNO-TEMATYCZNEGO JEDZENIE

O trudnościach z zakwalifikowaniem jednostki do określonego pola tematycznego (leksykalnego) pisze wielu badaczy zajmujących się tym zagadnieniem [Miodunka 1980; Cygal-Krupa 1986]. Barbara Batko-Tokarz szczegółowo rozwija m.in. rysując się na tym tle problem polisemii [Batko-Tokarz 2019, 135–138], a opisując pole tematyczne JEDZENIE, wprost pisze o trudnościach związanych ze stopniem szczegółowości podziału tego pola na sensownie wyodrębnione podzbiory:

W podpolu 15.1. [rodzaje pokarmu / potraw i ich cechy – J.Ł.] autorka świadomie zdecydowała się na gromadzenie razem wszystkich potraw i ich elementów składowych, ponieważ wyszła z założenia, że w praktyce klasyfikacyjnej trudne, a poza tym mało funkcjonalne i sztuczne mogłoby być odróżnienie od siebie pokarmów i potraw (...). (...) Dokonywanie odgórnych podziałów na typy pożywienia wydawało się autorce nieefektywne, ponieważ trudno apriorycznie przewidzieć, jaki stopień dokładności takiego podziału byłby najlepszy [Batko-Tokarz 2019, 209–210].

W podobnym tonie wypowiada się Małgorzata Witaszek-Samborska, odnosząc się bezpośrednio do jednego z podzbiorów leksykalnych opracowywanego przez siebie wycinka rzeczywistości językowej (*Słownictwo kulinarne* → podpole *Potrawy i napoje*):

O ile obecność pola tematycznego *Kulinaria* i podpola *Potrawy i napoje* w każdym języku jest oczywista, to już granice tego zbioru (subpola, pola semantycznego) tak jednoznacznie nie są [Witaszek-Samborska 2005, 34].

Z takimi problemami boryka się także autor niniejszej klasyfikacji: co to znaczy, że dana jednostka należy do pola tematycznego JEDZENIE?, jakie elementy (poza wycuciem językowym rodzimego użytkownika, a właściwie – badacza) pozwalają tak ją kwalifikować?, jak można

⁹ W momencie przygotowywania artykułu, czyli we wrześniu i październiku 2021 r.

by było zobiektywizować te elementy?, jak sensownie podzielić pole na poszczególne podpola? czy – z kwestii szczegółowszych: dlaczego autorzy rozmaitych klasyfikacji [Markowski 1990; Batko-Tokarz 2019] do jedzenia zaliczają używki?, czy zatem neologiczne *dopalacze* także będą rodzajem jedzenia?, neologizmem związanym z jedzeniem?, czy dlatego, że mogą (nie muszą) być przyjmowane doustnie?

Na te pytania w zasadzie nie da się odpowiedzieć jednoznacznie, często uniemożliwia nam to sam materiał semantyczno-leksykalny (trudności z zamknięciem znaczenia jednostki w karby podziału leksykalnego, widoczny zwłaszcza w wypadku jednostek neologicznych, których znaczenie często dopiero się krystalizuje). Można jedynie przyjąć pewne rozwiązania na użytek danej klasyfikacji, tak by analizowany wycinek rzeczywistości poddać sensownej, w miarę możliwości konsekwentnej i n t e r p r e t a c j i leksykalnej (czy leksykograficznej) – zgodnie z przyjętym celem badawczym.¹⁰

Wyznaczam możliwie szeroki zakres pola tematycznego JEDZENIE. Do tego pola zaliczam wszystkie jednostki neologiczne będące nazwami elementów rzeczywistości, a także czynności, stanów, cech itp. związanych z jedzeniem jako czynnością (spożywaniem) i obiektem czynności (np. potrawy, napoje). Każdorazowo staram się kierować definicją pojawiającą się w słowniku OJ UW. Do pola kwalifikuję takie jednostki, w których znaczeniach czynność jedzenia lub jedzenie jako zbiorcza nazwa obiektów rzeczywistości pojawiają się – bezpośrednio w definicji (por. przytoczony przykład *superfood*) albo pośrednio (w tle semantycznym: *pastafarianizm*¹¹ to rodzaj antyreligii, ale jego ważnym elementem jest wymyślony twór Wielki Potwór Spaghetti, składający się m.in. ze spaghetti, które jest nazwą potrawy).

W definicjach analizowanych leksemów często pojawiają się czasownik *jeść* i rzeczownik *jedzenie* bądź też hiponimy tego rzeczownika (np. potrawa, danie itp.).¹² Analizowane leksemy mogą także dotyczyć karmienia (swoista konwersja: *Jan karmi Piotra – Piotr je dzięki Janowi*) i odżywiania się.¹³ Najrzadszym i najbardziej kontrowersyjnym sposobem kwalifikacji jednostek w obręb opisywanego pola jest budowanie sytuacji

¹⁰ W tej interpretacji materiału leksykalnego cel stanowi pokazanie ewentualnych różnic w opisywaniu czy interpretowaniu rzeczywistości przez słownictwo zakorzenione w języku, najbardziej podstawowe i słownictwo najnowsze.

¹¹ «rodzaj kultu religijnego, opartego na wierze w absurdalne bóstwo o nazwie Wielki Potwór Spaghetti, zwykle deklarowanego jako wyznanie przez ateistów traktujących doktrynę i obrzędy charakterystyczne dla tego kultu jako formę parodii i krytyki religii»

¹² Por. **szakszuka** «danie kuchni bliskowschodniej, popularne zwłaszcza w Izraelu, składające się z jajek smażonych na gęstym sosie z pokrojonych pomidorów, papryki i cebuli lub innych warzyw, zwykle podawane jako śniadanie».

¹³ Przykładowo: **OES** – «zaburzenie **odżywiania** polegające na przeżuwananiu, a następnie wypluwaniu pokarmu».

paralelnej, zastosowane zresztą w jednym tylko przypadku. Rzeczownik *alkoogogle* włączam w obręb analizowanego materiału, mimo że nie opisuje on potrawy, napoju ani urządzenia / narzędzia służącego do ich przyrządzania czy spożywania, ale przyrząd, po założeniu którego można zobaczyć świat w sposób, w który postrzega go osoba po spożyciu alkoholu.

Tak zaplanowane pole tematyczne JEDZENIE ma swoje bezdyskusyjne centrum, do którego można zakwalifikować takie leksemy jak: *czekodźem*¹⁴ (nazwa potrawy), *must drink*¹⁵ (określenie napoju), *dekadencki* (cecha jedzenia), *kociołkować*¹⁶ (określenie sposobu przyrządzania jedzenia). W miarę oddalania się od centrum znajdziemy w polu jednostki nieco bardziej zróżnicowane: *ortorektyczka*¹⁷ (nazwa osoby mającej zaburzenia odżywiania), *psychodietetyka*¹⁸ (nazwa dziedziny związanej z odżywianiem się), *speakeasy*¹⁹ (nazwa miejsca związanego ze spożywaniem napojów), *pan kanapka*²⁰ (nazwa zawodu związanego ze sprzedawaniem jedzenia), *motylek*²¹ (określenie osoby cierpiącej na anoreksję, ale w obrębie ruchu akceptującego to zjawisko, uważającego je za dobre), *truck*²² (nazwa pojazdu, w którym przygotowuje się, przewozi i sprzedaje jedzenie). Tak postrzegane pole będzie też miało peryferia, na których można prawdopodobnie umieścić następujące przykładowe jednostki: *homing*²³ (jednym z elementów spędzania czasu w domu jest – obecne w definicji – wspólne przygotowywanie jedzenia), *beerceps*²⁴ (jako stereotypowy skutek spożywania napojów pewnego typu), *cebuszka*²⁵ (jako narzędzie

¹⁴ Czekodźem to nazwa przetworu owocowo-czekoladowego tworzącego gęstą masę; połączenie dżemu i czekolady.

¹⁵ «modny lub bardzo popularny napój, uważany za taki, którego trzeba spróbować»

¹⁶ «przygotowywać potrawy w kociołku przy ognisku»

¹⁷ Ortoreksja – «obsesja na punkcie zdrowego odżywiania».

¹⁸ «dział dietetyki zajmujący się stosowaniem różnego rodzaju technik psychologii u osób z zaburzeniami odżywiania»

¹⁹ To samo co *bar speakeasy* – «koktajl bar bez oficjalnej lokalizacji, bez szyldu, dostępny dla ściśle wyselekcjonowanych klientów, którzy cenią sobie najwyższą jakość alkoholi i sztukę ich podawania oraz wyjątkową atmosferę, kameralność i oryginalność lokalu».

²⁰ «sprzedawca kanapek i innego rodzaju gotowego jedzenia, oferujący swoje produkty pracownikom firm bezpośrednio w ich miejscu pracy»

²¹ «dziewczyna lub kobieta utożsamiająca się z ideami głoszonymi przez ruch pro-ana lub użytkowniczką forum internetowego prowadzonego przez przedstawicielki tego ruchu»

²² To samo co *food truck* – «średnich rozmiarów samochód ciężarowy przystosowany do przygotowywania i sprzedaży gorących przekąsek».

²³ «spędzanie wolnego czasu (głównie weekendów) w domu, zwłaszcza na przygotowywaniu i spożywaniu wspólnie ze znajomymi różnych, często „egzotycznych” lub wykwinnych potraw»

²⁴ «to samo, co bojler; maciek, mięsień piwny»

²⁵ «poduszka do karmienia dziecka w kształcie litery „C”»

pomocne m.in. podczas karmienia) czy wspomniane *alkoogole*. Na granicy pola można umieścić określenia: *być fit*²⁶ (ponieważ odpowiednie odżywianie się jest jednym z dwóch elementów wpisanych w definicję – chociaż w dalszym jej planie), a zwłaszcza rzeczownik *tealight*²⁷ (nie jest to wprawdzie narzędzie związane z przygotowywaniem ani spożywaniem jedzenia, ale jedna z jego funkcji wiąże się z herbatą – napojem).

Poza polem umieszczam natomiast np. leksem *wielokrotka*²⁸ (służy ona wprawdzie najczęściej do przenoszenia zakupów spożywczych, ale nie jest to cecha definicyjna), a także wszystkie określenia związane z używkami, których (inaczej niż alkohol) nie można potraktować ani jako pożywienia, ani jako napoju (leksemy typu: *dopalacz*, *narkotest*, *e-liquid*,²⁹ *waper*,³⁰ *lolek*³¹).

3. PODSTAWA STRUKTURY POLA TEMATYCZNEGO JEDZENIE. KONCEPCJA A. MARKOWSKIEGO JAKO PUNKT WYJŚCIA

Podstawą nakreślenia struktury opisywanego przeze mnie pola tematycznego jest koncepcja A. Markowskiego, w której pole 5. JEDZENIE jest drugą co do wielkości grupą leksemów³² [Markowski 1990, I, 155]. Badacz wyróżnia w nim osiem podpól:

1. nazwy ogólne (np. *jedzenie 2.*, *danie*) [9 jednostek];
 2. potrawy i ich składniki (np. *rosół*, *malina*, *miazga*, *migdałowy*, *tlusty*, *wędzony*) [90 jednostek];
 3. czynności związane z przyrządzaniem potraw (np. *kroić*, *oziębiać*) [76 jednostek];
 4. czynności związane z jedzeniem (np. *gryźć*, *ssać*, *polizać*) [16 jednostek];
5. osoby powiązane z jedzeniem (np. *kelner*, *kucharz*) [6 jednostek];

²⁶ «mieć zgrabną sylwetkę i być w dobrej kondycji, dzięki uprawianiu ćwiczeń fizycznych i zdrowemu odżywianiu»

²⁷ «niewielka okrągła świeczka w cienkiej, metalowej osłonce, wykorzystywana w celach ozdobnych lub do utrzymywania temperatury napojów i potraw»

²⁸ Sieć Lidl nazwała **wielokrotką** torbę wielokrotnego użytku na zakupy wykonaną w większości z surowców pochodzących z recyklingu i całkowicie biodegradowalną; jej używanie ma przyczynić się do zmniejszenia zużycia plastiku. Niektórzy **wielokrotkami** nazywają biodegradowalne torby na zakupy, które mogą być wykorzystywane wiele razy (niekoniecznie te wprowadzone przez sklepy Lidla).

²⁹ «specjalny płyn smakowy stosowany we wkładach do e-papierosów, zwykle zawierający niewielkie stężenie nikotyny»

³⁰ «osoba paląca e-papierosy» [definicja – J.Ł.]

³¹ *Lolek* to potoczna nazwa papierosa z marihuaną.

³² Najliczniejszą grupą w kwalifikacji badacza pozostaje PRACA.

6. miejsca powiązane z jedzeniem (np. *restauracja, stołówka*) [6 jednostek];
7. naczynia i urządzenia kuchenne (*czajnik, garnek 1., koszyk*) [76 jednostek];
 - a) służące do przyrządzania (np. *kocioł, maszynka do mięsa*);
 - b) służące do podawania (np. *kubek, filiżanka 1.*);
 - c) służące do przenoszenia (np. *koszyk, taca*);
 - d) służące do przechowywania (np. *lodówka, słoik*);
 - e) sztucce (np. *łyżka, nóż*);
 - f) części naczyń (np. *pokrywka, ucho 2.*);
 - g) materiały, cechy naczyń (np. *metalowy, porcelanowy*);
8. miary objętości i wagi (np. *kieliszek 2., litr, litrowy, ważyć*) [20 jednostek] [por. Markowski 1990, II, 101–107].

Na podstawie tej klasyfikacji można zauważyć, że w słownictwie wspólnoodmianowym:

1. bardzo rozbudowane jest pole potraw i ich składników, stanowi ono swoiste centrum opisywanego pola leksykalnego;
2. dość rozbudowane jest pole związane z naczyniami i urządzeniami – zostało podzielone dodatkowo na nazwane przez autora podpola, być może obydwu największym polom warto by nadać podobną strukturę;
3. w słownictwie wspólnoodmianowym znacznie więcej jest nazw czynności związanych z przygotowywaniem jedzenia (por. pole 3.) niż z samym jedzeniem (por. pole 4.);
4. stosunkowo niewiele jest osób i miejsc powiązanych z jedzeniem i tu być może byłoby miejsce na uzupełnianie zasobu leksykalnego polszczyzny.³³

Tę podstawę (układ pól wchodzących w skład nadpola JEDZENIE) trzeba zatem uszczegółowić i uzupełnić po przeanalizowaniu słownictwa najnowszego, wzięciu pod uwagę jego specyfiki i pod jego kątem. Ingerencje będą podążały w następujących kierunkach:

1. podziału pola 2. (*potrawy i ich składniki*) na mniejsze i bardziej precyzyjne podpola, tzn.: nazwy potraw (np. *jajecznicza*, w nowym materiale – *bezsernik*³⁴), nazwy mięs i ryb (np. *wołowina*, wśród neologizmów – *wagyu*³⁵), nazwy składników potraw (w tym przypraw: *pieprz* oraz

³³ Oczywiście, także w istniejącym zasobie te obszary mogłyby być uzupełnione poza słownictwem wspólnoodmianowym.

³⁴ Bezsernik to wegańskie ciasto przyrządzane jako odpowiednik sernika. Ser zastępuje się w bezserniku na przykład orzechami nerkowca, kaszą jaglaną lub tofu.

³⁵ «japońska rasa bydła odznaczająca się wysoką jakością wołowiny; także wołowina pozyskiwana z tego bydła»

*gomashio*³⁶), nazwy napojów (np. *herbata* i derywat *herba*), nazwy owoców i warzyw (*malina* i *minikiwi*³⁷);

2. poszerzenia oraz podziału pola 5. (*osoby powiązane z jedzeniem*) w zależności od rodzaju tego powiązania:

a) osoby związane z przyrządzeniem i sprzedażą jedzenia (np. *barista*,³⁸ *sushi master*³⁹) oraz

b) osoby (i zjawiska) związane z samym jedzeniem i piciem ze względu na stosunek do jedzenia i upodobania tych osób (np. *czekoladoholik*,⁴⁰ *yerbopijca*,⁴¹ *foodie*⁴²);

W nowym słownictwie pojawiają się ponadto takie jednostki (np. *ana* jako skrótowiec od *anoreksja*, *cheat day*,⁴³ *flair*,⁴⁴ *przepiśnik*⁴⁵), które trudno bądź których nie sposób przyporządkować do kategorii wyróżnionych przez badacza, dlatego konieczne będzie zaproponowanie nowych (osobnych) podpól, w których zostaną one zebrane.

4. PROPONOWANA STRUKTURA POLA TEMATYCZNEGO JEDZENIE W ODNIESIENIU DO JEDNOSTEK NEOLOGICZNYCH

4.1. Poziom ogólny struktury pola

Ostatecznie pole tematyczne JEDZENIE – obserwowane przez pryzmat neologizmów odnotowanych w słowniku OJ UW – można podzielić na 18 pól leksykalnych, zebranych w poniższej tabeli.

³⁶ «sól sezamowa używana w kuchni japońskiej»

³⁷ «owoc aktinidii ostrolistnej»

³⁸ «osoba zawodowo zajmująca się przygotowaniem i podawaniem napojów, zwłaszcza kawy» [uzup. definicji – J.Ł.]

³⁹ «osoba zawodowo zajmująca się przyrządzaniem różnych rodzajów sushi»

⁴⁰ Czekoladoholikiem potocznie i żartobliwie nazywa się osobę, która bardzo lubi czekoladę i zwykle często ją jada.

⁴¹ «osoba lubiąca pić yerba mate»

⁴² «ktoś, kto lubi jeść i ma dużą wiedzę na temat kulinariów»

⁴³ «specjalny dzień, w którym można sobie pozwolić na odstępstwa od diety»

⁴⁴ «sztuka efektywnego posługiwania się akcesoriami barmańskimi»

⁴⁵ «notatnik, w którym zbiera się przepisy kulinarne» [uzup. definicji – J.Ł.]

Tabela 1. Struktura pola tematycznego JEDZENIE (zawierającego neologizmy zebrane w słowniku OJ UW)

Nr	Kategoria (podpole)	Przykłady	Znaczenie
1.	Nazwy ogólne [5 jednostek]	superżywność	«nieprzetworzone pokarmy lub składniki potraw, które uchodzą za szczególnie odżywcze i mają pozytywnie wpływać na zdrowie i samopoczucie»
		żywnościówka 2.	<i>Żywnościówką</i> określa się potocznie gastronomię, także ogół ludzi zajmujących się żywieniem (jako działalnością praktyczną) i ich działania.
2.	Potrawy [37 jednostek]	gryczotto	«potrawa z kaszy gryczanej z mięsem i warzywami»
		zapięksa	«zapiękanka, najczęściej w odniesieniu do dania typu fast-food»
3.	Mięso i ryby [1 jednostka]	wagyu	«japońska rasa bydła odznaczająca się wysoką jakością wołowiny; także wołowina pozyskiwana z tego bydła»
4.	Inne składniki potraw [13 jednostek]	fruzelina	Fruzelina to przetwór owocowy w formie żelu będący dodatkiem do deserów.
		nori	«suszone wodorosty używane jako dodatek do potraw w kuchni japońskiej, wykorzystywane zwłaszcza do przygotowywania sushi»
5.	Napoje [26 jednostek]	ajran	«turecki napój sporządzany z jogurtu i wody, zwykle z dodatkiem soli, czasem pieprzu, schłodzony i lekko spieniony przed podaniem»
		kapuczina	«cappuccino»
6.	Owoce i warzywa [1 jednostka]	minikiwi	«owoc aktinidii ostrolistnej»
		ciastkowiec 1.	«piec ciastka»
7.	Czynności i zjawiska związane z przyrządzaniem potraw [14 jednostek]	weganizować 1.	W środowisku wegan mówi się, że ktoś weganizuje jakąś potrawę mięsną (lub zawierającą produkty pochodzenia zwierzęcego), jeśli przyrządza bardzo podobną potrawę z produktów roślinnych. Można też powiedzieć, że ktoś weganizuje tradycyjne przepisy kulinarne, jeśli dostosowuje je do potrzeb kuchni wegańskiej, zastępując składniki pochodzenia zwierzęcego składnikami roślinnymi.

cd. tabeli 1.

Nr	Kategoria (podpole)	Przykłady	Znaczenie
8.	Czynności związane z jedzeniem i pićciem (jako czynnością) [14 jednostek]	ciastkować 2.	«jeść ciastka»
		kawing	«picie kawy»
9.	Naczynia i urządzenia związane z jedzeniem [29 jednostek]		
9 a)	Służące do przyrządzania i podawania jedzenia [14 jednostek]	dripper	«szklany lub ceramiczny zaparacz z papierowym filtrem służący do przygotowywania kawy, często umieszczany bezpośrednio na filiżance»
		jogurtownica	«urządzenie do wytwarzania jogurtu»
9 b)	Służące do podawania i spożywania jedzenia [3 jednostki]	dipówka	«misezka służąca do podawania dipu»
		yerbomos	«termos z wbudowaną bombilla, służący jako naczynie do przechowywania i picia naparu yerba mate»
9 c)	Służące do przenoszenia jedzenia [1 jednostka]	camelbak	«pojemnik na wodę, zwykle umieszczany w plecaku, wyposażony w plastikową rurkę, która umożliwia picie podczas wysiłku fizycznego»
9 d)	Służące do przechowywania, a przede wszystkim sprzedawania jedzenia [11 jednostek]	chlebomat	«urządzenie samoobsługowe służące do sprzedaży pieczywa»
		lodówka side by side	«lodówka dwudrzwiowa»
9 e)*	Części naczyń [1 jednostka]	tealight	«niewielka okrągła świeczka w cienkiej, metalowej osłonce, wykorzystywana w celach ozdobnych lub do utrzymywania temperatury napojów i potraw»
10.	Miary objętości i wagi [1 jednostka]	shot 2.	«20, 30 lub 50 ml, czyli taka objętość napoju (alkoholowego), która mieści się w jednym kieliszku, przeznaczona do tego, żeby można ją było polknąć na raz» [uzup. definicji – J.L.]

* Z kategorii wyróżnionych przez A. Markowskiego odnotowuję to tylko te, które w nowym materiale mają co najmniej jedno poświadczenie.

cd. tabeli 1.

Nr	Kategoria (podpole)	Przykłady	Znaczenie
11.	Cechy jedzenia i picia oraz wrażenia wywoływane przez te cechy [9_jednostek]	labruskowiaty smakowy	«przypominający labruskę, mający smak labruski, czyli wina wytwarzanego w USA i Kanadzie o mocnym aromacie i dość ciepłym smaku» [uzup. definicji – J.Ł.] «mający jeszcze jakiś dodatkowy smak, np. <i>woda smakowa</i> » [uzup. definicji – J.Ł.]
12.	Osoby związane z przyrządzaniem, a zwłaszcza sprzedawcą jedzenia oraz cechy odnoszące się do tych osób [6_jednostek]	pan kanapka baristerski	«sprzedawca kanapek i innego rodzaju gotowego jedzenia, oferujący swoje produkty pracownikom firm bezpośrednio w ich miejscu pracy» «związany z pracą baristy, przeznaczony dla baristów, czyli osoby zawodowo zajmujące się przygotowaniem i podawaniem różnych napojów, zwłaszcza kawy» [uzup. definicji – J.Ł.]
13.	Miejsca związane z jedzeniem [30_jednostek]	muffiniarnia wegemiejsc	«lokal gastronomiczny serwujący, a zwykle także wypiekający, różne rodzaje muffinów oraz innych babeczek i ciastek» «lokal gastronomiczny, w którym serwuje się dania wegetariańskie»
14.	Osoby i zjawiska charakteryzujące się określonymi upodobaniami dotyczącymi jedzenia i określonym stosunkiem do jedzenia [22_jednostki]	locavore lodożerca	«osoba odżywiająca się wyłącznie żywnością wyprodukowaną lokalnie tradycyjnymi metodami» «osoba lubiąca jeść lody»
15.	Zaburzenia związane z jedzeniem (i osoby oraz cechy związane z takimi zaburzeniami) [36_jednostek]	pro-mia ortorektyczny	«nieformalny ruch społeczny w Internecie, zrzeszający osoby (głównie dziewczęta i kobiety) usiłujące niwelować skutki rzeczywistego lub urojonego objadania się takimi metodami jak prowokowanie wymiotów, stosowanie środków przeczyszczających czy intensywny trening fizyczny» «dotyczący ortoreksji, zaburzenia związanego z obsesją zdrowego odżywiania się» [uzup. definicji – J.Ł.]

cd. tabeli 1.

Nr	Kategoria (podpole)	Przykłady	Znaczenie
16.	Rodzaje diety (sposobów odżywiania się), osoby je stosujące i cechy oraz czynności z nimi związane [23 jednostki]	bezglutenowiec dieta pudełkowa	«osoba będąca na diecie bezglutenowej» «dieta oparta na posiłkach przygotowanych i dostarczanych przez firmę cateringową»
17.	Praktyki, zwyczaje i zjawiska związane z jedzeniem i piciem [8 jednostek]	open bar 2. gastrofaza	«zwyczaj na pewnych przyjęciach czy imprezach polegający na tym, że w określonym miejscu i czasie uczestnicy nie muszą płacić za napoje, zwłaszcza alkoholowe» [uzup. definicji – J.L.] «stan wzmożonego łaknienia, zwykle wywołany zażyciem środków odurzających»
18.	Artefakty luźno związane z jedzeniem i piciem [6 jednostek]	cebuszka alkochinińczyk	«poduszka do karmienia dziecka, mająca kształt litery „C»» [uzup. definicji – J.L.] «gra planszowa podobna do gry „chinińczyk”, podczas której, w zależności od sytuacji w rozgrywce, określone zawodnicy muszą spożywać alkohol»

Przyjrzenie się układowi poszczególnych kategorii pozwala wysunąć pierwsze wnioski.

1. Pole związane z nazwami potraw oraz nazwami napojów pozostaje centralnym elementem nadpola JEDZENIE.
2. Obok przygotowywania i przechowywania jedzenia dość silnie ujawnia się nowa kategoria – związana z jego sprzedażą (por. podpola 9. d) oraz 12.).
3. Czynności związane z przygotowaniem oraz spożywaniem jedzenia (i picia) w nowym materiale są reprezentowane przez jednakową liczbę jednostek (nie ma wyraźnej przewagi pierwszej z tych kategorii). Pojawia się natomiast rozbudowana kategoria osób spożywających jedzenie w określony sposób lub lubiących spożywać określony rodzaj jedzenia (podpole 14.).
4. Bardzo istotne dla użytkowników języka stają się miejsca związane z jedzeniem (30 jednostek wobec 6).
5. Kategoria związana z naczyniami i urządzeniami, która w typologii A. Markowskiego była bardzo rozbudowana (także pod względem jakościowym – siedem wyróżnionych i nazwanych podpól), w słownictwie najnowszym okazuje się reprezentowana o wiele ubożej (do niektórych podkategorii można było przyporządkować zaledwie jedną jednostkę).
6. Dość zaskakujące wydaje się to, że nazwy nowych owoców i warzyw (a także nazwy nowych mięs i ryb, choć to łatwiej zrozumieć) są słabo reprezentowane (co może wynikać ze wspomnianej przypadkowości słownika społecznościowego).
7. Zwróćmy uwagę, że kategorie 14.–18. zostały wyróżnione wyłącznie ze względu na charakter i specyfikę nowego słownictwa. Wśród nich uderza liczna kategoria jednostek związanych z dietą i zaburzeniami odżywiania (23 jednostki i 36 jednostek).

4.2. Poziom szczegółowy struktury wybranych podpól

M. Witaszek-Samborska, opisując leksykę kulinarną, tworzy silnie zhierarchizowaną strukturę, składającą się z wielu kategorii hiper- i hiponimicznych [Witaszek-Samborska 2005, 41–61]. Analizując poszczególne kategorie, badaczka dwukrotnie korzysta z podziału na *słownictwo ogólne* i *słownictwo szczegółowe*. Przykładowo: grupę nr 2 *Produkty i przetwory spożywcze – składniki potraw i napojów* dzieli na 2.1. *Słownictwo ogólne* (np. *artykuł, produkt [spożywczy], przetwór, towary kolonialne*) oraz 2.2. *Słownictwo szczegółowe*, w którego obrębie wyróżnia m.in. 2.2.1. *Zboża i produkty zbożowe*, a z kolei w ich obrębie – 2.2.1.1. *Ziarno zbóż* i wreszcie – na poziomie najniższym: a) *słownictwo ogólne* (np. *zboże, ziarno 1., ziarenko 1.*) oraz b) *słownictwo szczegółowe* (np. *amarantus, gryka, jęczmień, kukurydza*). Tak złożony podział odnosi się oczywiście do odpowiednio większej próby materiałowej (prawie 6 ty-

sięcy jednostek [Witaszek-Samborska 2005, 38]), ale pomysł podziału na słownictwo odnoszące się (mogące się odnosić) do całej klasy leksemów z pewnym wspólnym elementem semantycznym i słownictwo wyraźnie opisujące pewne kohiponimiczne kategorie należące do tej klasy można – w nieco zmodyfikowanej wersji – odnieść także do najbardziej obciążonych pól w analizowanym materiale. Będą to pola: 2. *Nazwy potraw*, 5. *Nazwy napojów* i 9. *Czynności i zjawiska związane z przyrządzaniem potraw*.

W polu *Nazwy potraw* – w obrębie słownictwa ogólnego umieściłbym leksemy definiowane ze względu na ich cechy (*bento*⁴⁶), sposób przygotowania (*jednogarnkówka*), okoliczności, w których się je podaje (*czekadelfko*⁴⁷), ich ocenę (*must eat*⁴⁸), niebędące jednak nazwami konkretnych potraw (4 jednostki). W obrębie słownictwa szczegółowego znalazłyby się natomiast nazwy potraw o określonym składzie (do ich przygotowania potrzebna jest znajomość określonego przepisu – 33 jednostki, np. *jagielnik*,⁴⁹ *tofu*,⁵⁰ *baba ganoush*,⁵¹ *miso-shiru*⁵²).⁵³ Analiza podpól *napoje* (1 jednostka [*must drink*⁵⁴] vs 25 jednostek [np. *ajran*, *latte*, *kawulec*]), a w mniejszym stopniu także *czynności i zjawiska związane z przyrządzaniem potraw* (5 jednostek [np. *foodpairing*⁵⁵, *live cooking*⁵⁶] vs 9 jednostek [np. *ciastkować 1.*, *tortować 1.*]) pokazuje dość wyraźneciążenie analizowanych pól w kierunku słownictwa szczegółowego.

⁴⁶ «nieduży posiłek na wynos, zwykle przygotowywany w domu, często zapakowany w charakterystyczne pudełko i dodatkowo ozdobiony»

⁴⁷ «niewielka przekąska podawana gościom restauracji w czasie oczekiwania na zamówienie»

⁴⁸ «modna lub bardzo popularna potrawa, uważana za taką, której trzeba spróbować»

⁴⁹ *Jagielnik* to ciasto z kaszy jaglanej, które wyglądem i konsystencją przypomina sernik. Jagielniki są szczególnie popularne w kuchni wegańskiej, przygotowuje się je wówczas bez dodatku mleka.

⁵⁰ *Tofu* to wegański odpowiednik sernika, przyrządzany z tofu.

⁵¹ «pasta z mięszu pieczonego bakłażana, sezamu, czosnku, oliwy i soku z cytryny, popularna potrawa kuchni bliskowschodniej»

⁵² «tradycyjna japońska zupa na bazie bulionu dashi i pasty miso, zwykle z dodatkiem warzyw, wodorostów oraz ryb lub owoców morza»

⁵³ Zdaję sobie sprawę, że terminy *słownictwo ogólne* i *słownictwo szczegółowe* interpretuję nieco inaczej niż M. Witaszek-Samborska, ale dostosowuję ich rozumienie do swojego materiału leksykalnego.

⁵⁴ «modny lub bardzo popularny napój, uważany za taki, którego trzeba spróbować»

⁵⁵ «w gastronomii: technika łączenia różnych składników w celu tworzenia nieoczywistych połączeń smakowych»

⁵⁶ «gotowanie na żywo»

5. ANALIZA ILOŚCIOWA STRUKTURY POŁA JEDZENIE. WNIOSKI, PRÓBA INTERPRETACJI

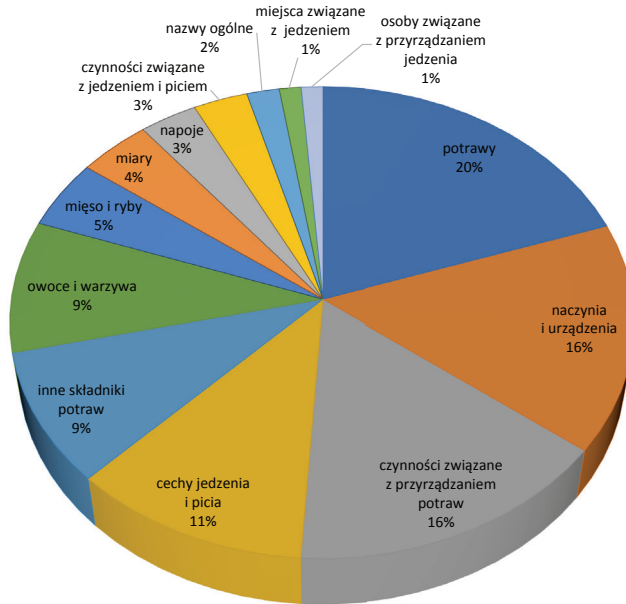
Układ ilościowy poszczególnych kategorii w polu nadrzędnym JEDZENIE ukazuje pewne cechy charakterystyczne dla słownictwa najnowszego. Najliczniej reprezentowane są nazwy potraw (mimo że wykluczono z tej kategorii napoje, przyprawy, dodatki do potraw, a także mięso oraz owoce). Jednak już na 2. i 3. miejscu zauważymy nazwy zaburzeń związanych z jedzeniem oraz nazwy rodzajów diety i osób je stosujących. Wysoko w hierarchii znajdują się także nazwy osób widzianych przez pryzmat upodobań oraz zainteresowań związanych z jedzeniem. Nazwy mięs i ryb, owoców i warzyw, a także miar związanych z jedzeniem, są w badanym materiale prawie niepoświadczane.

Tabela 2. Układ ilościowy poszczególnych kategorii pola JEDZENIE w nowym słownictwie

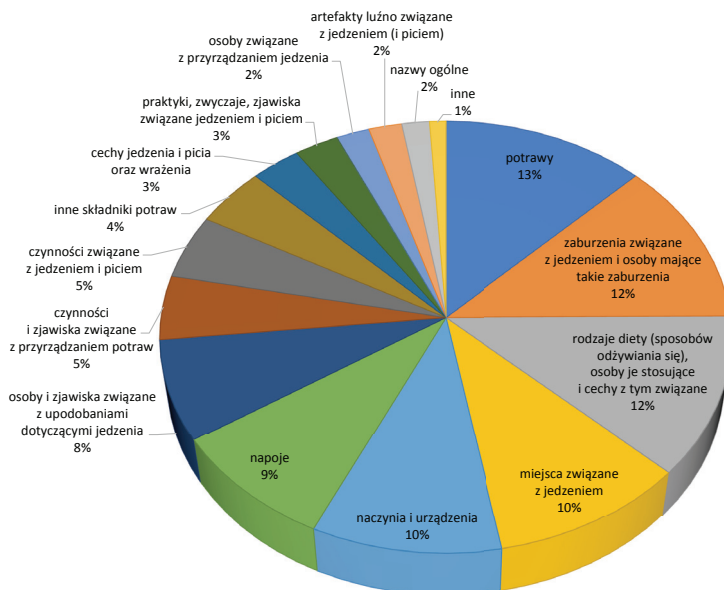
Nr	(Pod)pole leksykalno-tematyczne	Liczba	Procent
1.	potrawy	37	12,6
2.	zaburzenia związane z jedzeniem i osoby mające takie zaburzenia	36	12,3
3.	rodzaje diety (sposobów odżywiania się), osoby je stosujące i cechy z tym związane	35	11,9
4.	miejsca związane z jedzeniem	30	10,2
5.	naczynia i urządzenia	29	9,9
6.	napoje	26	8,9
7.	osoby i zjawiska związane z upodobaniami dotyczącymi jedzenia	22	7,5
8.	czynności i zjawiska związane z przyrządzaniem potraw	14	4,8
9.	czynności związane z jedzeniem i piciem	14	4,8
10.	inne składniki potraw	13	4,4
11.	cechy jedzenia i picia oraz wrażenia wywoływane przez te cechy	9	3,1
12.	praktyki, zwyczaje, zjawiska związane z jedzeniem i piciem	8	2,7
13.	osoby związane z przyrządzaniem jedzenia	6	2,0
14.	artefakty luźno związane z jedzeniem (i piciem)	6	2,0
15.	nazwy ogólne	5	1,7
16.	mięso i ryby	1	0,3
17.	owoce i warzywa	1	0,3
18.	miary	1	0,3

Schemat 1. Układ kategorii pola JEDZENIE w odniesieniu do słownictwa współnoodmianowego [1990] i do nowego słownictwa OJ UW [2021]

JEDZENIE – SŁOWNICTWO WSPÓLNOODMIANOWE [Markowski 1990]

JEDZENIE – NOWE JEDNOSTKI [słownik OJ UW 2021]

Porównanie układu kategorii w słownictwie współnoodmianowym (w ujęciu A. Markowskiego) oraz w słownictwie najnowszym (na materiale OJ UW) pokazuje pewne istotne różnice. W słownictwie wspólnym dominują leksemy konkretne, przede wszystkim określające elementy rzeczywistości, ich cechy oraz to, co można z nimi robić (potrawy, napoje, naczynia, urządzenia, przyrządzanie jedzenia, cechy jedzenia, składniki potraw). W słownictwie najnowszym te elementy również występują, ale wyraźnie pojawiają się także leksemy, w których strukturę znaczeniową niejako wpisany jest człowiek – człowiek, który lubi pewne potrawy, ma określone zaburzenia, problemy związane z jedzeniem, odżywia się w pewien sposób i odwiedza takie, a nie inne miejsca, w których je.

Charakter obydwu zbiorów jednostek jest zatem nieco inny. Słownictwo wspólne pokazuje, że jedzenie istnieje w świecie. Oczywiście jest dla człowieka ważne (stąd tak duże obciążenie tego pola), ponieważ zaspokaja jego najbardziej podstawową potrzebę fizyczną. Jednak istnieje niejako OBOOK niego, niezależnie od niego, w świecie całkowicie zewnętrznym (por. *kubek, talerz, podwieczorek, sucharek, wędlina, beczka, tarka, gorący, chudy, kopytka, kleik, ostry, gorący, kasza, cielęcina*). Słownictwo najnowsze natomiast w większym stopniu opisuje człowieka (czy też to człowiek sam siebie opisuje przez jego pryzmat), istnieje nadal na zewnątrz, ale bliżej, bardziej WOBEC niego, odzwierciedla jego problemy, kłopoty, oczekiwania i pragnienia, w pewnym stopniu go doopisuje, interpretuje czy nawet definiuje (por. *superżywność, must eat, herba, dekadentki, live cooking, homing, weganizować, truskawkować, piwoszyć, chlebożerca, yerbopijca, gastroturysta, czekoladeria*). Jest jeszcze wyraźniej antropocentryczne.

Schemat 2. Nowe słownictwo z pola JEDZENIE jako interpretacja człowieka

Bibliografia

- B. Batko-Tokarz, 2008, *Tematyczny podział słownictwa w „Wielkim słowniku języka polskiego”* [w:] P. Żmigrodzki, R. Przybylska (red.), *Nowe studia leksykograficzne 2*, Kraków, s. 31–48.
- B. Batko-Tokarz, 2017, *Antropocentryzm tematycznych klasyfikacji słownictwa*, „Polonica” 37, s. 149–166.
- B. Batko-Tokarz, 2019, *Tematyczny podział współczesnego słownictwa języka polskiego – teoria, praktyka, leksykografia*, Kraków.
- Z. Cygal-Krupa, 1986, *Słownictwo tematyczne języka polskiego. Zbiór wyrazów w układzie rangowym, alfabetycznym i tematycznym*, Kraków.
- A. Haćia, K. Kłosińska, J. Łachnik, B. Pędzich, 2021a, *Słownik polskich neologizmów w Obserwatorium Językowym Uniwersytetu Warszawskiego* [w:] E. Horyń, E. Młynarczyk (red.), *Dialog z Tradycją*, t. IX, *Językowe świadectwo przemian społecznych i kulturowych*, Kraków, s. 109–130.
- A. Haćia, K. Kłosińska, J. Łachnik, B. Pędzich, 2021b, *Problemy metodologiczne związane z opisem nowych jednostek języka na przykładzie słownika neologizmów (OJUW)* [w:] E. Horyń, E. Młynarczyk (red.), *Dialog z Tradycją*, t. IX, *Językowe świadectwo przemian społecznych i kulturowych*, Kraków, s. 131–154.
- A. Markowski, 1992, *Polszczyzna końca XX wieku*, Warszawa.
- A. Markowski, 2012, *Wykłady z leksykologii*, Warszawa.
- W. Miodunka, 1980, *Teoria pól językowych. Społeczne i indywidualne ich uwarunkowania*, Wrocław.
- M. Witaszek-Samborska, 2005, *Studia nad słownictwem kulinarnym we współczesnej polszczyźnie*, Poznań.

Wykaz skrótów

- SJPDor – W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego*, t. I–X + suplement, Warszawa 1958–1969.
- SJPSz – M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego*, t. I–III + suplement, Warszawa 1978–1981.
- OJ UW – *Słownik neologizmów Obserwatorium Językowego Uniwersytetu Warszawskiego*
- ISJP – M. Bańko (red.), *Inny słownik języka polskiego*, t. I–II, Warszawa 2000.
- USJP – S. Dubisz (red. nauk.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. I–IV, Warszawa 2003.
- WSJP – P. Żmigrodzki (red.), *Wielki słownik języka polskiego* [wsjp.pl].
- SJP PWN – *Słownik języka polskiego PWN* [sjp.pwn.pl].

***The new lexis related to food: on the material
of the Language Observatory of the University of Warsaw.
An attempt to reconstruct the structure of a thematic field***

Summary

The new lexis related to food: on the material of the Language Observatory of the University of Warsaw. An attempt to reconstruct the structure of the thematic field. The aim of this paper is to analyse the thematic field FOOD created from new lexical units extracted from the dictionary of neologisms of the Language Observatory of the University of Warsaw. The units will be assigned to specific thematic sub-fields. The structure of the field will be analysed. The differences between two collections of vocabulary belonging to the field FOOD, i.e. vocabulary rooted in the Polish language and the most recent vocabulary, will be identified.

Keywords: thematic field structure – lexis related to food – neologism – newest lexis

Adj. Monika Czarnecka